

Słownik terminów ADR

Opracowany specjalnie dla naszego portalu "Słownik terminów ADR" zawiera wyjaśnienia pojęć związanych z alternatywnymi metodami rozwiązywania sporów.

KONCYLIACJA - podobnie jak mediacja i arbitraż, należy do alternatywnych sposobów rozstrzygnięcia sporów (Alternative Dispute Resolutions). Podobieństwo tych form dotyczy przede wszystkim dobrowolności, co oznacza, że koncyliacja trwa dopóki strony wyrażają zgodę i chęć uczestnictwa w niej.

Wiele źródeł, między innymi „Monitor Prawniczy”, informuje, że koncyliacja i mediacja oznaczają to samo i mogą być używane zamiennie, co jest błędem. Koncyliacja od mediacji różni się tym, że koncyliator, lub komisja koncyliacyjna sama zmierza do bezstronnego zbadania sporu i stara się zaproponować rozwiązania, które mogłyby być przyjęte przez strony. W mediacji to same strony formułują rozwiązanie, które zaspokaja ich potrzeby w satysfakcjonujący sposób, a mediatorzy wspierają je w procesie negocjacji. Rozwiązania wysuwane w drodze koncyliacji nie są wiążące i obowiązujące, stanowią jedynie propozycję dla stron, która może być odrzucona lub podlegać dalszym negocjacom.

Koncyliatorem nie może być osoba, która wcześniej udzielała ekspertyzy w danej sprawie. Z drugiej strony koncyliator nie może być wybrany arbitrem ani mediatorem przez strony, którym proponował jakieś konkretne rozwiązanie, czyli skłaniał do pojednania.

MEDIACJA SĄDOWA (instytucjonalna) - pojęcie, które bardzo często wprowadza w błąd. Mogłoby się wydawać, że mediacja sądowa jest prowadzona przy sądach, albo nawet przez osoby zatrudnione przez sądy. Tak nie jest. To co kryje się pod pojęciem mediacji sądowej, to mediacje kierowane do mediatorów i ośrodków mediacyjnych przez sądy. Organizacje społeczne prowadzą listy mediatorów, które rozsyłane są do sądów, a sędziowie w sytuacji, gdy uznają, że dana sprawa nadaje się do mediacji, mogą wybrać z dowolnej listy mediatorów i skierować do nich strony.

Sądy wydają postanowienie o skierowaniu stron do mediacji, która w takiej sytuacji wszczynana jest poniekąd w ramach procedury sądowej, a jej wszczęcie przerywa bieg przedawnienia sprawy. Cały czas zachowane są jednak podstawowe zasady mediacji, czyli jest ona nadal dobrowolna, co oznacza, że każda ze stron może oświadczyć, że nie wyraża zgody na mediację (art. 183 § 3 k.p.c.). Obowiązuje tu również poufność, co oznacza, że mediatorzy nie mogą być przesłuchiwani przez sąd w roli świadków. Wyjątkiem jest sytuacja, gdy strony jednogłośnie zwolnią mediatora z obowiązku poufności, co zdarza się wyjątkowo rzadko. Ugoda mediacyjna, jeśli ulegnie zatwierdzeniu jej przez sąd, osiąga moc ugody zawartej przed sądem i wtedy podlega wykonaniu w drodze egzekucji.

Do mediacji z sądów kierowane są sprawy cywilne oraz karne i z nieletnimi sprawcami czynów karalnych. Te ostatnie to instytucja tzw. sprawiedliwości naprawczej, która jest formą dbania o potrzebę zadośćuczynienia pokrzywdzonemu za wyrządzoną krzywdę. Tu w mediacji uczestniczą sprawca i ofiara, a celem jest obopólne zrozumienie i zadośćuczynienie poniesionych szkód.

MEDIACJA POZASĄDOWA, CZYLI UMOWNA - strony nie mogąc rozwiązać konfliktu w drodze bezpośrednich rozmów, negocjacji, z własnej inicjatywy mogą zgłosić się do mediatora, w celu pomocy w rozwiązaniu sporu. Taka mediacja, pozasądowa, zwana jest umowną i może być wykorzystana w niemalże każdym istniejącym sporze przy zachowaniu podstawowych zasad bezstronności, neutralności, poufności i dobrowolności oraz przy zdefiniowaniu przez przygotowanych do tego mediatorów czy w danej sytuacji można mediować.

Mediacja umowna może toczyć się, jeżeli strony podejmują taką decyzję i nawiążą kontakt z mediatorem, lub mediatorami. Wystarczy, że jedna ze stron skontaktuje się z mediatorem, a druga strona wyrazi zgodę na wzięcie udziału w mediacji.

Z mediacji umownych korzystają duże międzynarodowe koncerny, nawet państwa, mniejsze firmy, sąsiedzi, rodziny, pracownicy. Przykładowe sprawy trafiające do mediacji w drodze pozasądowej to między innymi spory: gospodarcze w tym sprawy o zapłatę, o podział terytorium, o eksmisję, o ustalenie warunków życia sąsiedzkiego, o podział spadku, o przywrócenie do pracy, o podział majątku, o sposób wydawania lub oszczędzania pieniędzy, o ustalenie warunków wychowywania dzieci, lub kontaktów z nimi, o alimenty.

MEDIACJA CYWILNA - wszelkie konflikty i spory cywilne, w których skład wchodzi sprawy rodzinne, gospodarcze, czy sąsiedzkie, kierowane do mediacji z sądu, do którego strony, lub jedna ze stron, wcześniej zgłosiły się w celu osiągnięcia rozstrzygnięcia. Od 10 grudnia 2005 sądy mogą kierować sprawy cywilne do mediacji, a jest to uregulowane w kodeksie postępowania cywilnego, głównie w art. 1831 – 18315.

Kierowanie spraw cywilnych z sądu do mediacji wymaga diagnozy konfliktu, czyli zdecydowania, czy dana sprawa nadaje się do mediacji i czy istnieje możliwość rozwiązania jej w ten sposób. Jest to szczególnie ważne w sprawach rodzinnych, gdzie mediacji nie prowadzi się w wypadkach, gdy w rodzinie występuje uzależnienie od środków wpływających na świadomość, gdy występuje przemoc (fizyczna bądź psychiczna) oraz stwierdzona choroba psychiczna.

W trakcie trwania postępowania sądowego każda ze stron może złożyć do sądu wniosek o skierowanie sprawy do mediacji. Strony mają prawo wyboru mediatora, osobę mediatora może również zaproponować sąd.

NEGOCJACJE - sposób rozmawiania w celu rozwiązania konfliktu, czyli dojścia do satysfakcjonującego porozumienia, na które bezpośredni wpływ mają wszystkie strony uczestniczące w procesie. Do negocjacji dochodzi, gdy przynajmniej jedna strona nie zgadza się z daną sytuacją, opinią lub z danym rozwiązaniem. Wymogami koniecznymi do przeprowadzenia negocjacji są: obustronna gotowość zawarcia porozumienia, zdefiniowany obszar konfliktu i obszar wspólnoty interesów.

W negocjacjach ważne jest aby strony miały uprawnienia decyzyjne, aby były właściwie przygotowane i aby miały coś do zaoferowania drugiej stronie. Wynika to z faktu, iż w negocjacjach wszystkie strony posługują się ustępstwami i ofertami w celu osiągnięcia wspólnego stanowiska w sytuacji wyjściowych rozbieżności interesów.

Konstruktywne negocjacje charakteryzują się takim sposobem komunikacji, mówienia i słuchania, który umożliwia wzajemne rozumienie się, a w warunkach sprzyjających prowadzi do rozwiązania kwestii spornych. Wybór strategii negocjacji przez strony zależy od dostępnego czasu, siły obu stron (równowagi, lub nierównowagi), relacji panujących między stronami, znaczenia kwestii spornych, charakteru i umiejętności negocjatorów oraz sposobu realizacji interesów stron. W wyniku negocjacji może nastąpić: osiągnięcie porozumienia, brak zmiany, lub pogorszenie stosunków między stronami. Kiedy proces negocjacji jest utrudniony, bądź to z racji zbyt dużego napięcia emocjonalnego, postrzegania niemożliwości rozwiązania konfliktu, bądź z jakiegoś innego powodu, można skorzystać z mediacji, która jest wspieraniem procesu negocjacji przez bezstronną i neutralną osobę trzecią.

Opracował: Robert Boch